

Universitetet
i Stavanger

ASGHAR ALI HUSSEINI
VEILEDER: JONAS FOSSLI GJERSØ

Den afghansk- sovjetiske krig

Bacheloroppgave, 2024

Lektorutdanning for trinn 8-13

Universitet i Stavanger

Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora

Antall ord: 6869

Innholdsfortegnelse

<i>Innledning</i>	3
<i>Litteraturforklaring</i>	3
<i>Historiografi</i>	5
<i>Problemstilling</i>	5
<i>Metode (fordel og ulemper med metoden, definere tid og område hvor det gjelder det du skriver om)</i>	6
<i>Hoveddel</i>	8
<i>Årene før invasjonen</i>	8
<i>Det demokratiske republikken Afghanistan tar form</i>	11
<i>Amins ambisjoner</i>	12
<i>Den sovjetiske intervensjonen</i>	13
<i>Hvor stor rolle spilte USA i invasjonen?</i>	14
<i>Den afghansk-sovjetiske fredstraktaten</i>	16
<i>Usikkerheten sprer seg i Moskva</i>	17
<i>Konklusjon</i>	20
<i>Bibliografi</i>	22

Innledning

Den 27. desember 1979 beveget sovjetiske panservogner, fylt med soldater iført sine karakteristiske uniformer, seg over broene i nord og krysset inn i Afghanistan. Med dette trådte Sovjetunionens invasjon av landet i kraft. Opprinnelig var hensikten til supermakten å gjennomføre en kortvarig og hurtig intervensjon, men virkeligheten skulle vise seg å være langt mer kompleks og utfordrende enn antatt. Det som begynte som en tilsynelatende begrenset militær handling, utviklet seg raskt til en langvarig og blodig konflikt som strakte seg over tiår. Konflikten kom til å forme og prege både Afghanistan og regionen som helhet i mange år fremover. På den ene siden sto den marxistiske regjeringen i Afghanistan, støttet av Sovjetunionen, og på den andre siden stod en sammensatt gruppe av islamistiske opprørere kjent som «mujahedin». Deres kamp mot den fremmede invasjonen ble et symbol på nasjonal kamp og religiøs motstand. Denne tiår lange konflikten hadde dyptgående og katastrofale konsekvenser, ikke bare for Afghanistan, men også for regionen og resten av verden. Ødeleggelsene var omfattende, og tap av menneskeliv var tragisk høy. Det politiske landskapet ble formet av konflikten, og dens påvirkning kunne føles langt utenfor landets grenser. I denne oppgaven vil jeg utforske de komplekse årsakene bak Sovjetunionens beslutning om å invadere Afghanistan. Gjennom en grundig analyse av politiske, strategiske, økonomiske og ideologiske faktorer vil jeg forsøke å belyse de ulike elementene som lå til grunn for denne historiske hendelsen. Ved å forstå bakgrunnen og motivasjonen bak invasjonen, håper jeg å kaste lys over en av de mest betydningsfulle hendelsene i det 20. århundre og dens vedvarende innvirkning på geopolitiske forhold.

Litteraturforklaring

For å besvare min problemstilling har jeg benyttet meg av et bredt spekter av litteratur, med hovedfokus på dokumenter fra nasjonale arkiver. Disse dokumentene består av opptegnelser fra samtaler og diskusjoner mellom russiske ledere og afghanske regjeringsrepresentanter. Gjennom disse dokumentene får vi et omfattende innblikk i samarbeidet mellom de to partene, samt hvordan russerne vurderte situasjonen i Afghanistan i årene før invasjonen, og beslutningsprosessene som ledet opp til den. Disse dokumentene har blitt oversatt fra russisk til engelsk og var på den tiden hemmelige.

I tillegg til arkivdokumentene har jeg også konsultert flere bøker for å få en mer omfattende forståelse fra ulike perspektiver. For eksempel ga boken "Afghanistan: Ingen fred å få" av Eide og Skaufjord meg betydelig innsikt i forholdene i Afghanistan før invasjonen, inkludert splittelsen mellom Khalq og Parcham og selve invasjonen.

Et annet viktig verk jeg benyttet meg av var "The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West" av Vasilij Mitrokhin og Christopher Andrew. Dette arbeidet, som er en samling av dokumenter fra KGB-overløperen Mitrokhin, gav meg viktig innsikt i KGBs aktiviteter ikke bare i Europa og Vesten, men også i Afghanistan. Dette bidro vesentlig til min forståelse av Sovjetunionens perspektiv og beslutningsprosesser knyttet til intervensjonen i Afghanistan i 1979.

Andre litterære kilder jeg har konsultert, har primært blitt brukt til å sammenligne eller bekrefte informasjon som jeg har funnet i arkivdokumenter eller i bøkene.

Det er viktig å belyse situasjonen og politikken i verden på tiden invasjonen fant plass. De hendelsene som utspant seg mellom Sovjetunionen og Afghanistan i 1979 var uløselig knyttet til den kalde krigen, en tidsperiode preget av global rivalisering mellom de to supermaktene, USA og Sovjetunionen. Den kalde krigen kjennetegnes av dyp ideologisk motsetning, spesielt mellom kommunisme og kapitalisme, samt kampen om innflytelse og kontroll over ulike deler av verden. Mange hevder at den kalde krigen hadde en betydelig innvirkning på Sovjetunionen og spilte en nøkkelrolle i beslutningen om å intervensjonere militært. Fra amerikansk perspektiv ville det være en tydelig argumentasjon for dette. På den annen side vil noen, fra Sovjetunionens synsvinkel, hevde at de ikke hadde noe annet valg. De så det som nødvendig å beskytte en annen kommunistisk stat, og deres langvarige forhold til Afghanistan gjorde det naturlig for dem å komme til hjelp for nabolandet. I denne studien vil jeg utforske både disse faktorene og flere andre som spilte en rolle i beslutningen om invasjonen.

Historiografi

Med bakgrunn fra Afghanistan finner jeg temaet svært interessant og fascinerende, og jeg ønsker å utforske det nærmere i min bacheloroppgave. Den komplekse historien og de omfattende konsekvensene av Sovjetunionens invasjon av Afghanistan i 1979 vekker min nysgjerrighet, og jeg ser en betydelig verdi i å lære mer om denne historiske hendelsen. Det finnes allerede en del forskning tilgjengelig på dette feltet, som jeg har begynt å utforske. Jeg har funnet flere bøker som tar for seg temaet, både på engelsk og på norsk. I tillegg har jeg oppdaget verdifulle ressurser i det engelske nasjonale arkivet på nettet. Disse arkivene inneholder dokumenter som dokumenterer møter mellom det russiske Politbyrået og afghanske ledere, oversatt fra russisk til engelsk. Disse dokumentene gir et innsiktsfullt bilde av hvordan mektige aktører diskuterte hendelsene fra 1978 frem til invasjonen i 1979. Det finnes også et mangfold av bøker som diskuterer invasjonen og de ulike motivene bak den. Den tilgjengelige litteraturen spenner over et bredt spekter av perspektiver, teoretiske tilnærminger og metodologier, og inkluderer både primær- og sekundærkilder. Gjennom min forskning ønsker jeg å bidra til å berike og forbedre forståelsen av dette emnet gjennom min bacheloroppgave. Jeg håper at mitt bidrag kan kaste nytt lys over denne viktige historiske hendelsen og dens konsekvenser.

Problemstilling

Hvorfor invaderte Sovjetunionen Afghanistan i 1979?

Jeg har valgt denne problemstillingen fordi jeg ønsker å forstå det større bildet av hvorfor Afghanistan, en gang et fredfullt, vakkert og framgangsrikt land, har blitt sin egen verste fiende. Selv om det er tydelig at Vesten har hatt en betydelig innvirkning, har min forskning innen dette feltet vist meg at jeg, som en afghansk mann, ikke bare kan skylde på eksterne faktorer. Innad i landet har vi også vært med på å skape våre egne utfordringer. Med en begrensning på 7500 ord for oppgaven, har jeg valgt å fokusere på invasjonen av Afghanistan. Samtidig ønsket jeg å utforske konsekvensene av denne invasjonen, inkludert fremveksten av Taliban og USAs involvering, men det blir til en større oppgave. Jeg ser dette som en unik mulighet til å dykke ned i historien og analysere hvordan ulike faktorer har påvirket landets utvikling og dets rolle i verdenspolitikken.

Metode (fordel og ulemper med metoden, definere tid og område hvor det gjelder det du skriver om)

Ved å skrive bacheloren min har jeg tatt bruk av en kvalitativ metode for å dypt analysere et mangfold av dokumenter. Kvalitativ metode utgjør en tilnærming som setter fokus på utforskning og forståelse av kvalitative data, ofte i form av tekst, observasjoner eller bilder. Denne tilnærmingen legger vekt på å oppnå en grundig forståelse, tolkning og kontekstualisering av dataene som blir studert. Blant de typiske teknikkene som benyttes innen kvalitativ metode inkluderer dybdeintervjuer, deltakende observasjon og analyse av tekster eller dokumenter. Innen skriving kan denne tilnærmingen bety å utforske de følelsesmessige resonansene, språklige nyansene og de kontekstuelle faktorene som er til stede i teksten¹.

Ved å ta i bruk denne metodikken har jeg hatt muligheten til å grundig utforske og tolke de ulike dokumentene jeg har analysert. Dette har tillatt meg å danne et helhetlig bilde av den historiske konteksten og den kompleksiteten som omgir den sovjetiske intervensjonen i Afghanistan. Gjennom å nærme meg materialet med en kvalitativ tilnærming har jeg vært i stand til å se forbi overflaten og få et dypere innblikk i historien og de ulike faktorene som har påvirket hendelsesforløpet. Slik har jeg vært i stand til å skape en mer nyansert og innsiktsfull analyse av emnet, som i sin tur har beriket min forståelse av historien og dens implikasjoner.

I min analyse har jeg valgt å fokusere primært på tidsperioden fra 1970-tallet og frem til slutten av 1979. Dette valget ble gjort med hensikt for å kunne gi en grundig forståelse av bakgrunnen og konteksten rundt den sovjetiske intervensjonen i Afghanistan. Ved å rette søkelyset mot denne spesifikke perioden, har jeg hatt muligheten til å utforske og kartlegge de ulike politiske, økonomiske og sosiale dynamikkene som ledet opp til denne historiske hendelsen.

Spesielt har jeg prioritert å undersøke årene før og under 1979, da disse periodene var avgjørende for utviklingen av konflikten og Sovjetunionens beslutning om å intervensjon militært i Afghanistan. Ved å fokusere på disse tidspunktene har jeg vært i stand til å analysere hvordan ulike faktorer som den kalde krigen, regionale geopolitiske rivaliseringer og interne konflikter innad i Afghanistan, bidro til å forme situasjonen som Sovjetunionen sto overfor.

---

¹ Leonard Bickman and Debra J. Rog, *The SAGE Handbook of Applied Social Research Methods* (SAGE Publications, 2008), 214–15.

Samtidig har jeg inkludert en bredere historisk kontekst ved å undersøke relasjonene mellom landene gjennom det 20. århundre. Dette har gitt meg et mer omfattende perspektiv på de politiske og diplomatiske forbindelsene mellom Sovjetunionen og Afghanistan, og hvordan disse relasjonene utviklet seg over tid

Hoveddel

Det er flere hypoteser om den sovjetiske invasjonen i Afghanistan. Enkelte hevder at det var et forsøk fra Moskva på å utvide sin innflytelse sørover. Andre mener at invasjonen var en del av et større prosjekt for å sikre stabilitet i et land der radikal islamisme utgjorde en betydelig trussel. Handlingen kan også tolkes som et uttrykk for sovjetisk imperialisme, med ønsket om å spre kommunisme og marxistiske ideer. Det er også mulig at Sovjetunionen følte en genuin plikt til å forsvare en annen kommunistisk stat som var under angrep fra "imperialistiske agenter". Disse ulike perspektivene kaster lys over de komplekse motivene bak Sovjetunionens handlinger i Afghanistan. Før vi diskuterer og tar for oss de ulike motivene, må vi forstå Afghanistans historie før invasjonen.

Årene før invasjonen

Afghanistan har gjennom historien møtt utfordringer knyttet til dårlige ressurser og en langsom modernisering, og dette var spesielt synlig gjennom 1800- og 1900-tallet. En av flere konsekvenser førte til at landet ble introdusert til det Europa-sentrerte statssystemet i løpet av 1800-tallet da Russland og Storbritannia avanserte gjennom Sentral-Asia og India, også kjent som «det store spillet». Afghanske herskere prøvde å opprettholde sin uavhengighet, men etter to Anglo-afghanske kriger ble Afghanistan formelt innlemmet i det internasjonale statssystemet under britisk overherredømme, som ble ansett som en beskyttende buffer mot Russland. For å styrke landets infrastruktur og sikre stabiliteten langs den nordvestlige grensen til India, strømmet britene til med våpen og økonomiske ressurser til Amir Abdul Rahman Khan som regjerte fra 1881-1901. Abdul Rahman Khans etterkommer, Amanullah Khan, sikret sin nasjons uavhengighet i den korte, tredje anglo-afghanske krigen i 1919. Amanullah Khan forbedret moderniseringen til en viss grad i landet, og hovedfokuset var å utvikle administrasjonen, utvikle skoler for gutter og jenter og modernisere kommunikasjonen. Uten pålitelig utenlandsk hjelp ble det imidlertid umulig for han å gjennomføre sin visjon om å modernisere Afghanistan til et autokratisk samfunn. Han ble avsatt som følge av stammerevolter og religiøse opprør i 1929. Nadir Shah, Zahir Shah og Daoud Khan, som etterfulgte hverandre som ledere av Musahiban-dynastiet, valgte å inkapsle sosial motstand heller enn å møte den direkte. Dette gjorde de ved å etablere en ekstern administrasjon som la seg over det eksisterende samfunnet. I løpet av den kalde krigen, da Afghanistan igjen fikk sin historiske strategiske betydning, strømmet bistand inn i landet fra både Sovjetunionen og USA. Denne støtten gjorde det mulig å styrke militæret, opprette skoler, veier og byråkrati uten å måtte møte direkte motstand fra rurale makthavere. Sovjetunionen var den viktigste

bidragsyteren til bistanden og spesielt støttet rekruttering og utrustning av en hær på hundre tusen mann. I perioden fra 1955 til 1978 mottok Afghanistan økonomisk bistand på 1,27 milliarder dollar og militær bistand på omtrent 1,25 milliarder dollar fra Sovjetunionen, mens USA bidro med 533 millioner dollar i økonomisk støtte². Eide og Skaufjord argumenterer at Russlands motivasjon for å hjelpe Afghanistan militært og økonomisk var å begrense amerikanske interesser i landet³.

Ettersom tiden gikk, begynte en liten elitegruppe å ta form, bestående av enkeltpersoner som fikk muligheten til å studere ved fremstående institusjoner i utlandet. Fra 1950-tallet ble det sendt ungdommer til Sovjetunionen for å gjennomføre høyere utdanning eller motta militær opplæring, hvor de ble eksponert for kommunistiske ideologier og konsepter⁴. Samtidig møtte mange aspekter ved moderniseringen motstand fra store deler av befolkningen. Spesielt ble etableringen av sekulære skoler og konseptet om å gi jenter utdanning møtt med skepsis eller fordømmelse.

I tillegg til disse interne utfordringene, stod Afghanistan også overfor eksternt press for politisk deltakelse etter opprettelsen av India og Pakistan som selvstendige nasjoner i 1947. Dette førte til etableringen av en nasjonalforsamling, selv om ingen politiske partier formelt ble dannet på dette tidspunktet. I 1953 ble Daoud Khan utnevnt til statsminister, men hans reformer og politiske grep ble møtt med motstand fra religiøse konservative krefter. En spesielt kontroversiell handling var Daouds avskaffelse av sløret for kvinner, noe som ytterligere økte motstanden mot hans regime. Som et resultat av denne motstanden måtte Daoud til slutt trekke seg som statsminister i 1963⁵.

I løpet av 60-tallet vokste ikke bare frustrasjonen i landet, men også politikken. Mens Sovjetunionens forhold til Afghanistan kan spores tilbake til de tidlige dagene av den bolsjevikiske revolusjonen, var det ikke før på 1960-tallet at et solid fundament for internasjonal sosialisme ble etablert mellom dem. Før etableringen av det afghanske kommunistpartiet, kjent

---

² *The Fragmentation of Afghanistan* (New Haven, CT: Yale University Press, 2007), 19–20.

³ Elisabeth Eide and Terje Skaufjord, *Afghanistan: Ingen Fred å Få* (Oslo: Pax Forlag, 2014), 178.

⁴ Eide and Skaufjord, 178.

⁵ Fredrik Barth, *Afghanistan og Taliban* (Oslo: Pax, 2008), 33.

som Folkets Demokratiske Parti i Afghanistan (PDPA), var forbindelsen mellom Moskva og Kabul hovedsakelig økonomisk orientert, selv om den var relativt begrenset. Opprettelsen av PDPA i 1965, som ble kraftig oppmuntret av Moskva, markerte begynnelsen på en formell og institusjonell forbindelse mellom afghanske kommunister og Sovjetunionen⁶. Imidlertid oppstod det raskt splittelser innen PDPA og det ble dannet to fraksjoner: Khalq ("folket"), ledet av Hafizullah Amin og Taraki, og Parcham ("flagget"), ledet av Karmal. Khalq rekrutterte hovedsakelig fra landsbygda og forfulgte en radikal-leninistisk agenda, mens Parcham var mer reformistisk og argumenterte for at Afghanistan ennå ikke var klart for en fullstendig sosialistisk revolusjon⁷.

10 år etter avsettelsen skulle Daoud Khan komme til makten nok en gang. I 1973, grep Daoud Khan, med støtte fra afghanske hæroffiserer som hadde blitt trent av Sovjetunionen, makten fra kongen gjennom et kupp uten blodsutgytelse. Dette markerte etableringen av den første afghanske republikken⁸. Etter å ha gjen vunnet makten, gjenopplivet han sin politikk angående Pashtunistan, en drøm om hvor pashtunere hersket over landet. Han innledet også den første direkte konflikten med Pakistan ved å støtte anti-pakistanske grupper, forsyne dem med våpen, trening og tilfluktssteder. Sovjetunionen støttet også Daoud Khans aggressive tilnærming mot Pakistan, da de ønsket å svekke Pakistan, som var en alliert av både USA og Kina. Sovjetunionen unngikk imidlertid å åpent skape problemer for Pakistan, da dette kunne skade deres forhold til andre islamske nasjoner. Derfor stolte de på Daoud Khan for å gjøre jobben med å svekke Pakistan⁹. Sovjetunionen hadde også den oppfatningen at Afghanistans aggressive opptreden mot Pakistan og Iran kunne føre til at Afghanistan ble isolert fra vestlige land, og dermed ville landet bli tvunget til å søke nærmere bånd med Sovjetunionen¹⁰. Afghanske tilhengere av Sovjetunionen, som for eksempel Folkets Demokratiske Parti i Afghanistan (PDPA), støttet også Daoud Khans fiendtlighet mot Pakistan. De trodde at en konflikt med Pakistan ville føre til at Afghanistan vendte seg mot Sovjetunionen for støtte. Dette

---

⁶ Matt W Wolf, "Stumbling Towards War: The Soviet Decision to Invade Afghanistan," *Past Imperfect* 12, no. 0 (March 24, 2008): 2, <https://doi.org/10.21971/P7R305>.

⁷ Eide and Skaufjord, *Afghanistan*, 179–80.

⁸ Peter Tomsen, *The Wars of Afghanistan: Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers*, 1st ed (New York: PublicAffairs, 2011).

⁹ Shaista Wahab and Barry Youngerman, *A Brief History of Afghanistan* (New York: Facts On File, 2007), 129–33.

¹⁰ Arnold Anthony, *Afghanistan* (Stanford: Hoover Institution Press, 1985), 58–59.

ville da gjøre det mulig for de pro-sovjetiske afghanerne å styrke sin innflytelse over Afghanistan¹¹.

Det skulle vise seg at spenningene mellom Daoud og PDPA skulle øke da Mir Akbar Khayber, en fremtredende ideolog fra Parcham, ble drept den 17. april 1978. PDPA beskyldte Daoud for å ha vært ansvarlig for drapet¹². Konsekvensen av det mystiske drapet førte til omfattende anti-Daoud-demonstrasjoner i Kabul, som igjen resulterte i arrestasjonen av flere fremtredende PDPA-ledere. Og i 1978 fikk PDPA tilhengere nok av Daoud Khan, og 27. april 1978 gjennomførte tidligere studentledere et kupp som overmannet Daouds livvakter, henrettet ham og offisielt erklærte opprettelsen av Den demokratiske republikken Afghanistan (PDPA)¹³.

Det demokratiske republikken Afghanistan tar form

Etter revolusjonen tok Taraki kontrollen over PDPA, og innehadde både statsministerposten og generalsekretærposten. Til tross for partiets tidligere ideologi, unngikk regjeringen å kalle seg selv "kommunistisk"¹⁴. Innenfor regjeringen var det klare splittelser, med Taraki og visestatsminister Hafizullah Amin fra Khalq-fraksjonen, som sto opp mot Parcham-ledere som Babrak Karmal. Selv om det nye regimet raskt søkte støtte fra Sovjetunionen, var det bekymring blant mange sovjetiske diplomater for at Khalqis store reformplaner ville skape motstand blant det konservative folket. Den nye republikken under Taraki hadde en ambisiøs plan med omfattende landreform, generell utdanning og omfattende økonomisk utvikling i sosialistisk regi. Det ble så ille som at unge tilhengere av det nye regimet gikk ut på landsbygda og tvang barn til å gå på de nye skolene, og motstanden i befolkningen begynte å spre seg. Soldater fra regimet drepte tusenvis av demonstranter¹⁵. Etter å ha tatt makten begynte Khalq-tilhengerne å undertrykke Parcham-tilhengerne, delvis på grunn av Sovjetunionens støtte til Parcham, som ble sett på som mer moderate og bedre egnet for Afghanistan. Dette førte til at Khalq-tilhengerne eliminerte konkurransen, og tvang Sovjetunionen til å støtte dem som den eneste gjenværende fraksjonen¹⁶. Konflikter innad i PDPA førte til forvisning, utrenskning og

---

¹¹ Hafizullah Emadi, *Dynamics of Political Development in Afghanistan: The British, Russian, and American Invasions*, 1st ed (Online-ausg.) (New York: Palgrave Macmillan, 2010), 103.

¹² Emadi, 100.

¹³ Thomas J. Barfield, *Afghanistan: A Cultural and Political History*, Princeton Studies in Muslim Politics (Princeton: Princeton University Press, 2010), 216.

¹⁴ Darren Atkinson, "From Communism to Nationalism? The Trajectory of 'Post-Communist' Ideology in Afghanistan," n.d.

¹⁵ Eide and Skaufjord, *Afghanistan*, 182.

¹⁶ Barfield, *Afghanistan*, 228–29.

henrettelse av medlemmer tilhørende Parcham-fraksjonen. Khalq-regimet utførte henrettelser av mellom 10 000 og 27 000 personer, hovedsakelig ved Pul-e-Charkhi-fengselet, før Sovjetunionens inngripen¹⁷.

Amins ambisjoner

«*There is only one leading force in the country – Hafizullah Amin. In the Politburo, everybody fears Amin*» - PDPA Politburo tilhenger Nur Ahmad Nur til den sovjetiske ambassadøren Alexander Puzanov i juni 1978¹⁸.

Situasjonen i Afghanistan var utrolig anspent i midten av 1978. Regimets soldater drepte tusenvis av demonstranter, med det første opprøret som fant sted i Herat etter ordre fra Hafizullah Amin. Situasjonen eskalerte, og flere opptøyer brøt ut i landet¹⁹. Taraki var engstelig for den eskalerende uroen blant befolkningen. Umiddelbart etter bombingene skal han ha reist til Moskva og bedt om øyeblikkelig støtte fra den sovjetiske hæren for å hindre regjeringens kollaps, og resultatet ble en fredstraktat som ble signert 5. desember²⁰. Likevel, skulle ikke dette stoppe Hafizullah Amin, for han ville ha all makten. Den 14. september 1979 tok han livet av Taraki, og tok over ledelsen i landet. Hans brutale regime, preget av massedrap og likvideringer, hadde imidlertid kort levetid. Ryktene om hans angivelige møte med USAs ambassade for å diskutere en mer "balansert" utenrikspolitikk skapte bekymring blant sovjetiske ledere. Sovjetiske myndigheter fryktet at Amin kunne inngå en allianse med Vesten og svikte det kommunistiske prosjektet. Senere ble det imidlertid avslørt at møtet kun dreide seg om en uformell samtale over en kopp te. Men som tiden gikk, ble regjeringen svekket og motstandsbevegelsene styrket. Sovjetunionen ga all skyld til Hafizullah Amin og ungdomspartiet Khalq²¹.

---

¹⁷ "Kabul's Prison of Death," February 27, 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4756480.stm.

¹⁸ "Fall_of_detente_chron.Pdf," accessed April 20, 2024,

https://nsarchive2.gwu.edu/carterbrezhnev/docs_intervention_in_afghanistan_and_the_fall_of_detente/all_of_detente_chron.pdf.

¹⁹ Geraint Hughes, "The Soviet–Afghan War, 1978–1989: An Overview," *Defence Studies* 8, no. 3 (September 1, 2008): 326–50, <https://doi.org/10.1080/14702430802252511>.

²⁰ "The KGB in Afghanistan," accessed April 24, 2024,

<https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/WP40-english.pdf>.

²¹ Barfield, *Afghanistan*, 233–34.

Den sovjetiske intervensjonen

Etter PDPA's overtakelse i 1978 eskalerte situasjonen i landet betydelig. Det var overraskende at Sovjetunionens oppfatning tidlig i 1979, med tanke på deres senere handlinger samme år, ikke indikerte direkte militær intervensjon i Afghanistan som en gunstig strategi. Offisielle dokumenter fra den tiden viser en samstemt holdning om at en slik intervensjon ikke ville tjene Sovjetunionens interesser vel, med referanser til USAs intervensjon i Vietnam som et avskrekkende eksempel. Dette synspunktet ble godkjent av alle medlemmene av Politbyrået i 1979.

Statsminister Alexey Kosygin var ganske tydelig den ledende stemmen i disse møtene, og advarte at en direkte intervensjon ville «alarm the international community og føre til «sharply unfavorable multi-pronged consequences» for Sovjetunionen²². Utenriksminister Andrei Gromyko fryktet også at en slik handling ville gi Kina en gave ved å bli sett på som en aggressor og at «all the nonaligned countries will be against us». Yuri Andropov var sammen med de andre også fullstendig imot intervensjon, og anså det som «helt uakseptabelt» at sovjetiske tropper skulle fremme den afghanske revolusjonen med hjelp av våpenmakt. Dmitrii Ustinov som forsvarsminister hadde sammen tanke, at en full intervensjon ikke var løsningen på tidspunktet²³. Ved å studere de aktuelle politbyråmøtene får man et innblikk på at gruppemedlemmene hadde en felles forståelse: det var en enighet om å ikke invadere Afghanistan militært i tidlig 1979. Disse transkripsjonene vi finner på nasjonale arkiver er de mest pålitelige kildene vi har tilgjengelig i dag, og jeg skal ha fokusere på dem for å se utviklingen gjennom 1979.

Det er ingen tvil om at Sovjetunionen ikke ville invadere Afghanistan militært tidlig 1979, og tvert imot var det faktisk den afghanske ledelsen selv som konsekvent argumenterte for at sovjetiske tropper skulle sendes til Afghanistan i løpet av denne perioden. Ettersom situasjonen forverret seg, ble PDPA stadig mer bekymret for muligheten for opprør og desertering blant de afghanske væpnede styrkene²⁴. Som et resultat av dette gjennomførte de hyppige utrenskninger. Til tross for betydelig trening og og utrustning fra Sovjetunionen, klarte ikke den afghanske hæren å gi tiltrekkelig med sikkerhet for regjeringen i Kabul. Selv om Moskva gjorde sitt

---

²² "Transcript of A. N. Kosygin-A.A. Gromyko-D.F. Ustinov-B.N. Ponomarev-N.M. Taraki Conversation on March 20, 1979," accessed April 20, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r3.pdf>.

²³ "Meeting of the Politburo of the Central Committee of The Communist Party of The Soviet Union March 17, 1979," accessed April 20, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r1.pdf>.

²⁴ "Meeting of the Politburo of the Central Committee of The Communist Party of The Soviet Union March 17, 1979."

beste for å bygge opp et regime i Afghanistan som kunne stå på egne ben, økte Kabuls avhengighet av Moskva gradvis over tid. I en samtale via telefon i mars mellom statsminister Kosygin og afghansk statsminister Taraki, ba sistnevnte om at regulære tropper fra den røde armé fra Usbekistan, Tadsjikistan og Turkmenistan skulle brukes til å operere stridsvogner og pansrede kjøretøyer som tidligere var blitt levert av Moskva, “Why can’t Soviet Union send Uzbeks, Tajiks, and Turkmens in civilian clothing? No one will recognize them. We want you to send them. They could drive tanks, because we have all these nationalities in Afghanistan”. Taraki fortsetter med å argumentere for at ingen vil gjenkjenne dem hvis de bruker afghanske uniformer²⁵. Taraki presset også stadig hardere på for å få sovjetiske piloter til å bemanne de nylig anskaffede helikoptervåpnene. Til tross for dette ble denne forespørselen konsekvent og tydelig avvist av både forsvarsminister Ustinov og hærens stabssjef, marskalk Nikolai Ogarkov, men den afghanske regjeringen gav seg ikke. De skulle fortsette å be om hjelp helt fram til selve invasjonen. En kan diskutere at dersom Sovjetunionen hadde til hensikt å okkupere Afghanistan som en del av “større strategi” hadde de nok med muligheter til å gjøre det gjennom sommeren I 1979. Det hadde vært et perfekt tidspunkt med den afghanske regjeringens velsignelse, men likevel valgte Moskva konsekvent å unngå direkte intervensjon, til stor bekymring for PDPA-ledelsen.

Hvor stor rolle spilte USA i invasjonen?

Mens den interne splittelsen plaget det kommunistiske partiet og hæren viste tegn til fragmentering, ble Sovjetunionen stadig mer involvert. Midt i 1979 brøt det ut væpnet opprør i 25 av de 28 provinsene i Afghanistan, ledet av ulike islam-inspirerte grupper. Ikke alle disse gruppene var islamistiske, men de betraktet seg likevel som forsvarere av det tradisjonelle Afghanistan. En av dem var det første islamske politiske partiet i landet, Khuddamul Furqan, som ble grunnlagt i Ghazni-provinsen i 1966. Fra 1979 ledet Mohammed Nabi Mohammadi oppfølgeren til dette partiet, kjent som Haraqat Inqelab. Partiet etablerte bånd til religiøse nettverk og opplevde en betydelig vekst²⁶. Disse opprørsgruppene skal ha plaget PDPA-ledelsen. I tillegg til å be om direkte sovjetisk inngripen, fremmet PDPA-ledelsen en noe overdrevet oppfatning av utenlandsk innblanding i afghanske anliggender, blant annet religiøse

---

²⁵ “Transcript of Telephone Conversation Between Soviet Premier Alexei Kosygin and Afghan Prime Minister Nur Mohammed Tarki, 17 or 18 March 1979” (n.d.), <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r2.pdf>.

²⁶ Eide and Skaufjord, *Afghanistan*, 184.

motstandskjempere. Afghanske ledere hevdet at opprøre kom fra Iran sammen med deporterte afghanere over grensen og ledet opprørene. I et dokumentet notert 12 april 1979, blir Iran antatt som “underlying cause of the activation of the struggle against the government of Afghanistan”²⁷. Selv om det revolusjonære Iran tydeligvis hadde en innvirkning på uroen blant sjiamuslimene i vestlige deler av Afghanistan, som var relativt begrenset i omfang, kan dette ikke fullt ut forklare den generelle uroen i resten av landsbygda. Pakistan ble også beskyldt for å kontrollere opprørene, og PDPA prøvde å overtale Moskva til at både amerikanerne og kineserne væpnet opprørene, “...China is persistently pushing Pakistan against us”²⁸. Kanskje uttalelsen om Irans påvirkning var en noe overdrevent, men man skal ikke se bort i fra USAs, Kinas og andre lands involvering. Mujahideen i Afghanistan ble hovedsakelig støttet av Pakistan, USA, Saudi-Arabia og Storbritannia, noe som gjorde konflikten til en proxykrig under den kalde krigen²⁹³⁰³¹. Selv om USA var en av de ledende land som hjalp Mujahideen i Afghanistan, skjedde ikke dette før 3. juli 1979³². En kan argumentere for at Sovjetunionen allerede på denne tiden hadde krysset grensen med å sende Sovjetiske soldater sørover³³. Den afghanske ledelsen forsøkte å utnytte Moskvas bekymringer i geopolitiske spørsmål til sin fordel. Selv om PDPA ikke klarte å overtale Moskva til direkte intervensjon våren 1979, var de i stor grad i stand til å overbevise den sovjetiske ledelsen om at deres borgerkrig faktisk ble drevet av eksterne kontrarevolusjonære krefter, snarere enn interne.

---

²⁷ “Memorandum on Protocol No. 149 of the Meeting of the Politburo (CC CPSU) on April 12, 1979,” accessed April 22, 2024, https://nsarchive2.gwu.edu/carterbrezhnev/docs_intervention_in_afghanistan_and_the_fall_of_detente/doc12.pdf.

²⁸ “Transcript of A. N. Kosygin-A.A. Gromyko-D.F. Ustinov-B.N. Ponomarev-N.M. Taraki Conversation on March 20, 1979.”

²⁹ “INTERVIEW WITH DR ZBIGNIEW BRZEZINSKI-(13/6/97),” accessed April 24, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-17/brzezinski2.html>.

³⁰ Rupert Cornwell, “Charlie Wilson: Congressman Whose Support for the Mujahideen Helped Force the Soviet Union out of Afghanistan | The Independent,” *The Independent*, February 13, 2010, sec. News, <https://www.independent.co.uk/news/obituaries/charlie-wilson-congressman-whose-support-for-the-mujahideen-helped-force-the-soviet-union-out-of-afghanistan-1898180.html>.

³¹ “Saudi Arabia and the Future of Afghanistan - Council on Foreign Relations,” October 7, 2014, <https://web.archive.org/web/20141007011621/http://www.cfr.org/afghanistan/saudi-arabia-future-afghanistan/p17964#p1>.

³² Robert Michael Gates, *From the Shadows: The Ultimate Insider's Story of Five Presidents and How They Won the Cold War* (Simon and Schuster, 1997), 146.

³³ “Andropov-Gromyko-Ustinov-Ponomarev Report to CC CPSU on the Situation in Afghanistan, June 28, 1979,” accessed April 24, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r4.pdf>.

Den afghansk-sovjetiske fredstraktaten

5. desember 1978 inngår Afghanistanens og Sovjetunionens regjeringer en 20-års traktat om vennskap, godt naboskap og samarbeid i Moskva³⁴. Den 20 år lange " treaty of friendship, good neighborliness and cooperation" ble signert av Sovjetunionens president Leonid Bresjnev og Afghanistanens statsminister Noor Mohammed Taraki i en seremoni i Kreml. Den forpliktet landene til gjensidig økonomisk, militær og teknisk hjelp³⁵. Det er klart at den sovjetiske generalsekretær på tiden ville ha kontroll over landene som delte samme ideologi og styreform som Sovjetunionen, og dersom det var under motstand skulle de hjelpe til. For å oppbevare kommunistiske idelogier, og bevare sin makt i landet, tenkte Sovjetunionen at de ikke hadde noe valg? Når en studerer de sovjetiske arkivene, fremheves det jevnlig at Sovjetunionen hadde en forpliktelse til å støtte deres afghanske allierte, og at kollapsen av en sosialistisk stat i Afghanistan ikke ville være i Sovjetunionens interesse³⁶. Samtidig, gjennom sommeren og inn i høsten en fremtredende oppfatning om at direkte militær inngripen fra Sovjetunionen i Afghanistan ikke var et levedyktig alternativ, selv om det oppsto beskjedne uenigheter som begynte å dukke opp i september 1979. Det er verdt å merke seg at det var i løpet av denne perioden at det var et betydelig opprør i den vestlige byen Herat. På slutten av året 1979, hadde opprøret blitt slått ned, og situasjonen i Afghanistan som helhet var trolig mer stabil enn den var i mars. Likevel ble beslutningen om å invadere tatt. Det som skjedde i løpet av denne perioden som førte til at Politbyrået snudde sin tidligere beslutning, er fortsatt interessant.

En annen årsak for invasjonen kan synes å ha vært å forhindre det marxistiske regimets sammenbrudd i Afghanistan. Sovjetunionen følte trolig samtidig at passivitet i Afghanistan ville true deres prestisje og internasjonale innflytelse, ettersom de hadde opprettholdt et nært forhold til landet i mange år. Under en stressende samtale med Aleksej Kosygin den 18. mars 1979 uttrykte Taraki bekymring for den forverrede situasjonen i landet og behovet for praktisk og teknisk støtte for å sikre revolusjonens overlevelse³⁷. Kosygin virket motvillig til å sende store styrker inn i landet, da dette kunne føre til internasjonal oppmerksomhet og ytterligere

---

³⁴ "The KGB in Afghanistan."

³⁵ Kevin Klose, "Soviets Sign Treaty With Afghanistan," *Washington Post*, December 6, 1978, <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/12/06/soviets-sign-treaty-with-afghanistan/20bf658b-a229-44e7-a08b-70e92fd488c0/>.

³⁶ "Meeting of the Politburo of the Central Committee of The Communist Party of The Soviet Union March 17, 1979."

³⁷ "Transcript of Telephone Conversation Between Soviet Premier Alexei Kosygin and Afghan Prime Minister Nur Mohammed Tarki, 17 or 18 March 1979."

styrking av motstanden. Han oppmuntret Taraki til å mobilisere egne styrker fra befolkningen. Samtidig følte Bresjnev og andre medlemmer av Politburoet seg forpliktet til å støtte Afghanistan og det progressive regimet i Kabul. Sovjetunionens ledere var uvillige til å tolerere nederlaget til en alliert, da det ville bli sett på som en seier for kapitalismen. Dermed valgte Sovjetunionen å intervensere militært i Afghanistan for å forhindre at landet falt til motstanderne og for å gjenopprette orden i en kaotisk politisk situasjon, og samtidig redde en annen «sosialistisk» nasjon.

Samarbeidet mellom Sovjetunion og Afghanistan hadde vært blomstrende gjennom 1900-tallet og det toppet seg i 1978 da de signerte Bresjnev-doktrinen. Det er ingen tvil om at Sovjetunionen var hovedgrunnen til fremveksten av afghansk kommunisme i landet, og nesten alt gikk gjennom den russiske hovedstaden. Men, maktkampen innad i Khalq, mellom Taraki og Amin, påvirket stabiliteten i Afghanistan. Enda mer betydningsfullt var at dette i stor grad forvrengte Moskvas oppfatning av situasjonen i Afghanistan gjennom 1979.

Usikkerheten sprer seg i Moskva

Kuppet i 1978 og begynnelsen av et kommunistisk Afghanistan ble tatt godt imot i Moskva. Russerne var generelt positive og optimistiske, men det lå likevel antydninger til bekymringer: «The friction between the Khalq and Parcham factions is having a negative influence»³⁸. Uenigheter mellom Khalq og Parcham, og i tillegg uenigheter mellom de to største lederne innen Khalq lovet ikke godt. I Moskva ble Taraki sett på som den moderate lederen av Khalq i den sovjetiske utenrikspolitiske gruppen. Amin, som begynte som utenriksminister og til slutt ble statsminister i mars 1979, ble ansett for å være mye mer uenig i den afghanske kommunistbevegelsen, og som nevnt tidligere, var Amin fryktet blant russerne. Forholdet mellom Amin og Taraki ble så ille at de begynte å true hverandre: “Taraki accused Amin of insubordination and threatened to **remove** him from all his posts”³⁹. Det skulle vise seg at spenningen mellom de skulle virkelig ta seg opp høsten 1979. Gjennom sommeren var Moskva enda på Tarakis side og ville ha han som leder av PDPA, men Amin skulle gjøre det vanskelig. Amin hadde isolert Taraki ved å bygge seg støtte fra militæret. I tidlig september skal Taraki ha dratt til Cuba for en konferanse. I hans fravær starter Amin forsøket sitt å kvitte seg med “the

---

³⁸ “Political Letter from USSR Ambassador to Afghanistan A. Puzanov to Soviet Foreign Ministry, ‘About the Domestic Political Situation in the DRA,’ (Notes) | Wilson Center Digital Archive,” accessed April 29, 2024, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/political-letter-ussr-ambassador-afghanistan-puzanov-soviet-foreign-ministry-about>.

³⁹ “The KGB in Afghanistan.”

gang of four”⁴⁰, fire ministere innen Khalq regjeringen. Lederne i Moskva begynte gå lei av Amin, og redd for hva han kunne utrette. Den 15. september anbefalte et KGB-dokument å fjerne Amin fra sin rolle da han nektet å adlyde Moskva, og var en trussel for både Taraki og Sovjetunionen⁴². Dagen før, 14. september inviterer Taraki sammen med den sovjetiske ambassadøren Puzanov, Amin til et møte. Møtet skulle være et planlagt drap av Amin, men forsøket mislyktes og Amin ble bare såret. Det er klart at Taraki samarbeidet med Sovjetunionen, og de hadde felles mål da de to dager senere ble fortalt av Moskva at et møte med Amin var nødvendig⁴³. Kort tid etterpå, gikk drapsforsøket i Amins favør. To dager etter skal Amin ha blitt "valgt" til generalsekretær for PDPA, og 17. september skal Taraki ha “retired on age and health grounds”. Det gikk rykter om at han enten ble skutt eller arrestert⁴⁴. Amin fikk det som han ville- mer kontroll over landet. Etter dette ble temaet om en direkte intervensjon mer aktuelt i Politbyrået.

Etter Amin hadde komt til makten, sirkulerte ryktene om at han prøvde å skyve Moskva vekk og komme nærmere Vesten. Amin møtte amerikanske ambassadører jevnlig og Yuri Andropov mistenkte at den engelskstuderte Amin kanskje var en CIA-agent⁴⁵. Det er vanskelig å si om Amin faktisk var i ferd med å bevege seg mot Vesten eller om han bare prøvde å eliminere Moskva-tilhengere som han anså som en trussel mot sin egen makt. Likevel, det som er klart, er at tanken på en uavhengig kommunistisk stat ved Sovjetunionens sørlige grense var den viktigste årsaken til invasjonen. En uavhengig stat som hadde samarbeid med USA/Kina på grensen til Sovjetunionen, kunne ikke skje. Sovjetunionen var helt til slutten av oktober enig i at en direkte intervensjon ikke var planen, og visste konsekvensene det kunne få. Med tiden skulle dette endre seg.

Det er fascinerende å analysere Politbyrået og identifisere standpunkter for og imot invasjonen. Det er klart at Jurij Andropov argumenterte for nødvendigheten av en intervensjon i

---

⁴⁰ “Fall_of_detente_chron.Pdf.”

⁴¹ “CPSU CC Politburo Decision with Report by Gromyko, Ustinov, and Tsvigun | Wilson Center Digital Archive,” accessed April 29, 2024, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/cpsu-cc-politburo-decision-report-gromyko-ustinov-and-tsvigun>.

⁴² “CPSU CC Politburo Decision with Report by Gromyko, Ustinov, and Tsvigun | Wilson Center Digital Archive.”

⁴³ “Fall_of_detente_chron.Pdf.”

⁴⁴ “Telegram from East German Embassy in Kabul to Socialist Unity Party (SED) General Secretary Erich Honecker, 17 September 1979 | Wilson Center Digital Archive,” accessed April 29, 2024, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/telegram-east-german-embassy-kabul-socialist-unity-party-sed-general-secretary-erich>.

⁴⁵ Wahab and Youngerman, *A Brief History of Afghanistan*, 152.

Afghanistan. Et personlig brev fra Andropov til Bresjnev tidlig i desember ser ut til å ha påvirket generalsekretæren betydelig, og det understreket behovet for en intervensjon for å stabilisere situasjonen i landet.⁴⁶ I et KGB møte i 1979 gjorde han sine medfølgere at de måtte ta enhver trussel om «ideologisk sabotasje» alvorlig: “Of course not, we reply, if one takes each act or politically harmful trick individually. But if one takes them all together, combining their content with their purpose as regards ideological sabotage, then every such act represents a danger. And we cannot ignore it. We simply do not have the right to permit even the smallest miscalculation here, for in the political sphere any kind of ideological sabotage is directly or indirectly intended to create an opposition which is hostile to our system – to create an underground, to encourage a transition to terrorism and other extreme forms of struggle, and, in the final analysis, to create the conditions for the overthrow of socialism⁴⁷”. Andropov var nemlig den fremste motivatoren for invasjonen i Ungarn i 1956. Situasjonen i Ungarn hadde flere sammenhenger med det som skjedde i Afghanistan i løpet av 1979, og det «vellykkede» intervensjonen trigget ideen om intervensjon i Afghanistan.

8. desember 1979 skal Andropov og Ustinov ha mottatt en muntlig bekreftelse fra Bresjnev, fire dager før den offisielle godkjenningen om invasjon⁴⁸. Konstantin Chernenko, Brezhnevs lojale assistent, presenterte et håndskrevet notat med tittelen "Angående situasjonen i 'A'", som var signert av Andropov, Ustinov, Gromyko og Brezhnev den 12. desember 1979. Dette beskjedne dokumentet utgjorde den primære autorisasjonen for en krig som bidro til Sovjetunionens fall. Sovjetunionens invasjon av Afghanistan i 1979 ble drevet av flere faktorer, hvorav en hovedgrunn var å sikre kontroll over Hafizullah Amin, den sittende lederen for det afghanske regimet på den tiden. Amins politikk, som ikke alltid samsvarte med Sovjetunionens interesser, vakte bekymring i Moskva. Sovjetiske ledere betraktet Amin som en mulig upålitelig alliert og fryktet at hans styre kunne true Sovjetunionens innflytelse og interesser i regionen. Derfor bestemte Sovjetunionen seg for å gripe inn militært for å avsette Amin og installere en leder som var mer villig til å følge Moskvas ønsker. Denne beslutningen illustrerer den strategiske betydningen Sovjetunionen tillagde Afghanistan og deres ønske om å opprettholde en alliert regjering i Kabul.

---

⁴⁶ “Personal Memorandum from Andropov to Brezhnev, Early December 1979,” accessed May 8, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r7.pdf>.

⁴⁷ Christopher M. Andrew and Vasilij N. Mitrochin, *The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West* (London: Penguin, 2000), 521.

⁴⁸ “Alexander Lyakhovskiy’s Account of the Decision of the CC CPSU Decision to Send Troops to Afghanistan,” accessed May 14, 2024, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r8.pdf>.

Konklusjon

Afghanistans historie er preget av et komplekst samspill mellom interne og eksterne faktorer, som har formet landets skjebne gjennom århundrene. Fra tidlig i sin historie har Afghanistan møtt utfordringer knyttet til sin geografiske plassering, etnisk mangfold og en sammensatt kulturell arv. Disse faktorene har spilt en sentral rolle i landets politiske utvikling og dets forhold til omverdenen.

En viktig periode i Afghanistans historie var på 1800- og 1900-tallet da landet ble dratt inn i rivaliseringen mellom stormaktene i det som ble kjent som "det store spillet". Denne perioden var preget av imperialistiske ambisjoner fra både Russland og Storbritannia, som konkurrerte om innflytelse i Sentral-Asia og det indiske subkontinentet. Afghanistans strategiske beliggenhet som et bufferområde mellom de to imperiene gjorde det til et objekt for rivalisering og konflikt.

Under de to anglo-afghanske krigene på 1800-tallet ble Afghanistan formelt innlemmet i det internasjonale statssystemet under britisk overherredømme. Britene så på Afghanistan som en beskyttende buffer mot russisk ekspansjon mot det indiske subkontinentet. For å styrke landets infrastruktur og sikre stabiliteten langs den nordvestlige grensen til India, ga britene økonomisk støtte og militær assistanse til afghanske herskere som Amir Abdul Rahman Khan.

I løpet av det 20. århundre forsøkte afghanske ledere å modernisere landet og styrke nasjonalstaten. Amanullah Khan, som kom til makten i 1919 etter den tredje anglo-afghanske krigen, introduserte en rekke reformer for å modernisere landet, inkludert utdanning for både gutter og jenter, og infrastrukturutvikling. Imidlertid møtte han betydelig motstand fra konservative krefter, og hans reformer førte til opprør og til slutt til at han ble avsatt i 1929.

Den kalde krigen brakte en ny dimensjon til Afghanistans historie, da landet ble et skueplass for rivaliseringen mellom Øst og Vest. Både Sovjetunionen og USA konkurrerte om å vinne innflytelse i regionen, og begge bidro med betydelig økonomisk og militær støtte til afghanske regjeringer og fraksjoner som støttet deres interesser.

På 1970-tallet førte økende uro og politisk ustabilitet til at kommunistiske krefter tok makten i Kabul gjennom et kupp i 1978. Den nye regjeringen, ledet av det marxistiske Folkets Demokratiske Parti i Afghanistan (PDPA), møtte imidlertid motstand fra islamske opprørsgrupper og andre motstandere. Interne splittelser og rivalisering mellom fraksjoner innen PDPA, spesielt mellom Khalq og Parcham, forsterket landets politiske kaos og svekket regjeringens evne til å håndtere uroen.

Det sovjetiske engasjementet i Afghanistan startet gradvis, med økonomisk og militær støtte gjennom den kalde krigen. Dette engasjementet økte da det afghanske kommunistpartiet, PDPA, ble dannet og tok makten gjennom et kupp i 1978. Imidlertid oppstod det splittelse internt i PDPA, spesielt mellom fraksjonene Khalq og Parcham, ledet av henholdsvis Amin og Taraki. Disse interne konfliktene destabiliserte Afghanistan ytterligere og førte til økende uro i landet.

Sovjetunionen var motvillig til å intervensere direkte i Afghanistan, som ble sett på som en potensiell risiko for deres internasjonale rykte og forholdet til andre land, inkludert USA og Kina. Det var bekymringer for at direkte militær intervensjon ville føre til internasjonal fordømmelse og potensielle konsekvenser som lignet USAs opplevelser i Vietnam.

Den endelige avgjørelsen om å invadere Afghanistan ble tatt etter flere faktorer, inkludert den eskalerende uroen i landet, frykten for at det marxistiske regimet kunne kollapse, og ønsket om å opprettholde innflytelse i regionen. Til tross for initial motvilje, ble Sovjetunionen gradvis trukket inn i konflikten på grunn av frykten for tap av en alliert og spredning av kapitalisme i regionen.

Eksternt press fra USA, Pakistan og andre land som støttet afghanske motstandsgrupper, spilte også en rolle i Sovjetunionens beslutning om å invadere. Mujahideen i Afghanistan mottok betydelig støtte fra disse landene, og Sovjetunionen så på deres aktiviteter som en trussel mot deres interesser i regionen.

Den endelige avgjørelsen om å invadere Afghanistan ble tatt av Sovjetunionen etter grundige diskusjoner og vurderinger av de ulike faktorene som påvirket situasjonen. Til slutt ble invasjonen sett på som nødvendig for å opprettholde stabilitet og sikkerhet i regionen, selv om den senere viste seg å være et kostbart feilgrep for Sovjetunionen.

Bibliografi

“Alexander Lyakhovsky’s Account of the Decision of the CC CPSU Decision to Send Troops to Afghanistan.” Accessed May 14, 2024.

<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r8.pdf>.

Andrew, Christopher M., and Vasilij N. Mitrochin. *The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West*. London: Penguin, 2000.

“Andropov-Gromyko-Ustinov-Ponomarev Report to CC CPSU on the Situation in Afghanistan, June 28, 1979.” Accessed April 24, 2024.

<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r4.pdf>.

Anthony, Arnold. *Afghanistan*. Stanford: Hoover Institution Press, 1985.

Atkinson, Darren. “From Communism to Nationalism? The Trajectory of ‘Post-Communist’ Ideology in Afghanistan,” n.d.

Barfield, Thomas J. *Afghanistan: A Cultural and Political History*. Princeton Studies in Muslim Politics. Princeton: Princeton University Press, 2010.

Barth, Fredrik. *Afghanistan og Taliban*. Oslo: Pax, 2008.

Bickman, Leonard, and Debra J. Rog. *The SAGE Handbook of Applied Social Research Methods*. SAGE Publications, 2008.

Cornwell, Rupert. “Charlie Wilson: Congressman Whose Support for the Mujahideen Helped Force the Soviet Union out of Afghanistan | The Independent.” *The Independent*, February 13, 2010, sec. News. <https://www.independent.co.uk/news/obituaries/charlie-wilson-congressman-whose-support-for-the-mujahideen-helped-force-the-soviet-union-out-of-afghanistan-1898180.html>.

“CPSU CC Politburo Decision with Report by Gromyko, Ustinov, and Tsvigun | Wilson Center Digital Archive.” Accessed April 29, 2024.

<https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/cpsu-cc-politburo-decision-report-gromyko-ustinov-and-tsvigun>.

Eide, Elisabeth, and Terje Skaufjord. *Afghanistan: Ingen Fred å Få*. Oslo: Pax Forlag, 2014.

Emadi, Hafizullah. *Dynamics of Political Development in Afghanistan: The British, Russian, and American Invasions*. 1st ed (Online-ausg.). New York: Palgrave Macmillan, 2010.

“Fall_of_detente_chron.Pdf.” Accessed April 20, 2024.

https://nsarchive2.gwu.edu/carterbrezhnev/docs_intervention_in_afghanistan_and_the_fall_of_detente/fall_of_detente_chron.pdf.

Gates, Robert Michael. *From the Shadows: The Ultimate Insider’s Story of Five Presidents and How They Won the Cold War*. Simon and Schuster, 1997.

Hughes, Geraint. "The Soviet–Afghan War, 1978–1989: An Overview." *Defence Studies* 8, no. 3 (September 1, 2008): 326–50. <https://doi.org/10.1080/14702430802252511>.

"INTERVIEW WITH DR ZBIGNIEW BRZEZINSKI-(13/6/97)." Accessed April 24, 2024. <https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-17/brzezinski2.html>.

"Kabul's Prison of Death." February 27, 2006. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4756480.stm.

Klose, Kevin. "Soviets Sign Treaty With Afghanistan." *Washington Post*, December 6, 1978. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/12/06/soviets-sign-treaty-with-afghanistan/20bf658b-a229-44e7-a08b-70e92fd488c0/>.

"Meeting of the Politburo of the Central Committee of The Communist Party of The Soviet Union March 17, 1979." Accessed April 20, 2024. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r1.pdf>.

"Memorandum on Protocol No. 149 of the Meeting of the Politburo {CC CPSU} on April 12, 1979." Accessed April 22, 2024. https://nsarchive2.gwu.edu/carterbrezhnev/docs_intervention_in_afghanistan_and_the_fall_of_detente/doc12.pdf.

"Personal Memorandum from Andropov to Brezhnev, Early December 1979." Accessed May 8, 2024. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r7.pdf>.

"Political Letter from USSR Ambassador to Afghanistan A. Puzanov to Soviet Foreign Ministry, 'About the Domestic Political Situation in the DRA,' (Notes) | Wilson Center Digital Archive." Accessed April 29, 2024. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/political-letter-ussr-ambassador-afghanistan-puzanov-soviet-foreign-ministry-about>.

"Saudi Arabia and the Future of Afghanistan - Council on Foreign Relations," October 7, 2014. <https://web.archive.org/web/20141007011621/http://www.cfr.org/afghanistan/saudi-arabia-future-afghanistan/p17964#p1>.

"Telegram from East German Embassy in Kabul to Socialist Unity Party (SED) General Secretary Erich Honecker, 17 September 1979 | Wilson Center Digital Archive." Accessed April 29, 2024. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/telegram-east-german-embassy-kabul-socialist-unity-party-sed-general-secretary-erich>.

The Fragmentation of Afghanistan. New Haven, CT: Yale University Press, 2007.

"The KGB in Afghanistan." Accessed April 24, 2024. <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/WP40-english.pdf>.

Tomsen, Peter. *The Wars of Afghanistan: Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failures of Great Powers*. 1st ed. New York: PublicAffairs, 2011.

“Transcript of A. N. Kosygin-A.A. Gromyko-D.F. Ustinov-B.N. Ponomarev-N.M. Taraki Conversation on March 20, 1979.” Accessed April 20, 2024.
<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r3.pdf>.

“Transcript of Telephone Conversation Between Soviet Premier Alexei Kosygin and Afghan Prime Minister Nur Mohammed Tarki, 17 or 18 March 1979,” n.d.
<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/r2.pdf>.

Wahab, Shaista, and Barry Youngerman. *A Brief History of Afghanistan*. New York: Facts On File, 2007.

Wolf, Matt W. “Stumbling Towards War: The Soviet Decision to Invade Afghanistan.” *Past Imperfect* 12, no. 0 (March 24, 2008). <https://doi.org/10.21971/P7R305>.